

Zaak C-30/19

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

10 januari 2019

Verwijzende rechter:

Högsta domstolen (Zweden)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

20 december 2018

Verzoekende partij:

Diskrimineringsombudsmannen

Verwerende partij:

Braathens Regional Aviation AB

PROCES-VERBAAL [omissis]

18 december 2018 [omissis]

[omissis]

PARTIJEN

Verzoekende partij

Diskrimineringsombudsmannen

[omissis] Solna

[omissis] [or. 2]

Verwerende partij

Braathens Regional Aviation AB [omissis]

[omissis] Malmö

[omissis]

VOORWERP

Onder meer verwerping van het hogere beroep

BESTREDEN BESLISSING

Beslissing van de Svea hovrätt (rechter in tweede aanleg Stockholm, Zweden) van 16 april 2018 [OMISSIS]

De Högsta domstol (hoogste rechter in burgerlijke en strafzaken, Zweden), die partijen in de gelegenheid heeft gesteld om opmerkingen in te dienen over de voorlopige geformuleerde vraag, geeft de volgende

BESLISSING

De Högsta domstol besluit het Hof van Justitie van de Europese Unie te verzoeken om een prejudiciële beslissing overeenkomstig bijlage A bij dit proces-verbaal.

[**or. 3**] De Högsta domstol schorst de behandeling van de zaak in afwachting van de prejudiciële beslissing van het Hof van Justitie van de Europese Unie.

[omissis] [**or. 4**]

BIJLAGE A BIJ

HET PROCES-VERBAAL

18 december 2018

[omissis]

VERZOEK OM EEN PREJUDICIËLE BESLISSING

Feiten van het geding

1. PAG is geboren in Chili en woont in Stockholm. In juli 2015 had hij een plaats gereserveerd op een vlucht tussen Landvetter en Stockholm met de luchtvaartmaatschappij die thans actief is onder de naam Braathens Regional Aviation AB (hierna: „BRA”). Nadat het vliegtuig naar buiten was getaxied om op te stijgen, heeft de gezagvoerder beslist dat PAG en een andere passagier een extra veiligheidscontrole dienden te ondergaan voordat het vliegtuig kon vertrekken. Die controle is uitgevoerd. Daarop heeft de gezagvoerder beslist dat PAG en de andere passagier uit het vliegtuig moesten worden verwijderd. Het vliegtuig is naar buiten getaxied en is opgestegen zonder PAG.

Procedure voor de tingsrätt (rechter in eerste aanleg)

2. De Diskrimineringsombudsman (ombudsman tegen discriminatie; hierna: „DO”) heeft een procedure ingeleid tegen BRA en gevorderd dat deze vennootschap zou worden veroordeeld om aan PAG een schadevergoeding wegens discriminatie te betalen ten belope van 10 000 SEK. Aan de vordering lag ten grondslag dat BRA PAG rechtstreeks had gediscrimineerd, hetgeen in strijd was met hoofdstuk 2, § 12, gelezen in samenhang met hoofdstuk 1, § 4, van de diskrimineringslag (2008:567) [wet betreffende discriminatie (2008:567); hierna: „DL”]. Deze discriminatie was het gevolg van het feit dat PAG in verband was gebracht met een hem onbekende Arabische of islamitische passagier, waardoor hij een extra veiligheidscontrole moest ondergaan, wat hem ongemak bezorgde. Aldus heeft BRA PAG om redenen die verband houden met diens uiterlijk en etniciteit, benadeeld door hem ongunstiger te behandelen dan andere passagiers in een vergelijkbare situatie worden of zouden worden behandeld. [or. 5]
3. BRA heeft ermee ingestemd PAG 10 000 SEK te betalen. BRA heeft ontkend dat discriminatie had plaatsgevonden.
4. De DO heeft bezwaar gemaakt tegen het feit dat de tingsrätt uitspraak zou doen op basis van BRA’s instemming zonder de beweerde discriminatie ten gronde te onderzoeken. Voor het geval dat de tingsrätt de zaak in verband met de vordering tot het verrichten van een prestatie niet ten gronde zou onderzoeken, heeft de DO gevorderd dat de tingsrätt primair voor recht zou verklaren dat BRA zelf gehouden is om aan PAG schadevergoeding te betalen wegens discriminatie. Deze schadevergoeding zou de schade compenseren die PAG had geleden doordat BRA hem om redenen die gerelateerd waren aan zijn uiterlijk, in verband had gebracht met een hem onbekende Arabische of islamitische passagier, en hem verplicht had een extra veiligheidscontrole te ondergaan. Subsidiair heeft de DO gevorderd dat de tingsrätt voor recht zou verklaren dat BRA PAG had gediscrimineerd. De DO heeft tevens gevorderd dat de rechter een verzoek om een prejudiciële beslissing zou indienen bij het Hof van Justitie van de Europese Unie dat, voor zover thans relevant is, ziet op de vraag of het met het Unierecht verenigbaar is dat de rechter kan beslissen dat schadevergoeding moet worden betaald, zonder dat een inbreuk is vastgesteld. De DO heeft in beide middelen verwezen naar hoofdstuk 2, § 12, gelezen in samenhang met hoofdstuk 1, § 4, DL.
5. BRA heeft betoogd dat de vorderingen van DO tot verkrijging van een verklaring voor recht niet-ontvankelijk waren en heeft zich verzet tegen het verzoek om een prejudiciële beslissing.
6. De tingsrätt heeft BRA gelast 10 000 SEK plus een bepaalde rente (punt 1 van het vonnis van de tingsrätt) aan PAG te betalen en de procedurekosten van de DO te vergoeden (punt 2 van het vonnis). In de motivering van het vonnis heeft de tingsrätt onder meer verklaard dat niet-verplichte civiele zaken moeten worden beslecht zonder onderzoek ten gronde, indien met de vordering van de verzoeker is ingestemd. Voorts heeft die rechterlijke instantie verklaard dat zij gebonden is

door een erkenning van een partij in het kader van een rechtsgeding, ongeacht de daarvoor genoemde redenen, wat in overeenstemming is met het feit dat een partij, zelfs buiten [or. 6] het kader van een procedure, civielrechtelijk bindende maatregelen kan nemen, waarbij niet van belang is of er wettelijke vereisten bestaan. De tingsrätt heeft ook de vorderingen van de DO tot verkrijging van een verklaring voor recht afgewezen (punt 3), evenals zijn vordering om een prejudicieel verzoek in te dienen (punt 4).

Procedure voor de hovrätt (rechter in tweede aanleg)

7. De DO heeft gevorderd dat de hovrätt een verzoek om een prejudiciële beslissing zou indienen, het vonnis van de tingsrätt zou vernietigen, de beslissing van de tingsrätt betreffende de niet-ontvankelijkheid van de vorderingen van de DO tot verkrijging van een verklaring voor recht zou vernietigen en de zaak zou terugverwijzen naar de tingsrätt met het oog op de verdere behandeling van de zaak. BRA heeft betoogd dat het hoger beroep van de DO, voor zover het betrekking had op punt 1 of punt 2 van het vonnis van de tingsrätt, moest worden verworpen, en heeft zich voor het overige verzet tegen enige wijziging van het vonnis van de tingsrätt.
8. De hovrätt heeft het hoger beroep van de DO verworpen voor zover het betrekking had op de punten 1 en 2 van het vonnis van de tingsrätt. De hovrätt heeft geoordeeld dat het vonnis van de tingsrätt volgens het Zweedse procesrecht correct was en dat verweersters instemming met verzoekers vordering impliceert dat in een dergelijk geval geen betekenis toekomt aan verweersters standpunt over de omstandigheden waarop verzoeker zich beroept. Verder heeft de hovrätt het hoger beroep van de DO verworpen met betrekking tot punt 3 van het vonnis van de tingsrätt, en heeft het de vordering tot indiening van een verzoek om een prejudiciële beslissing afgewezen.

Procedure voor de Högsta domstol

9. De DO vordert dat de Högsta domstol het Hof van Justitie verzoekt om een prejudiciële beslissing, de beslissing van de hovrätt houdende verwerping van het hoger beroep van de DO met betrekking tot de punten 1 en 2 van het vonnis van de tingsrätt vernietigt, de beslissing van de hovrätt houdende verwerping van het hoger beroep met betrekking tot punt 3 van het vonnis van de tingsrätt vernietigt, het vonnis van de tingsrätt vernietigt en de zaak naar de tingsrätt terugverwijst met het oog op een onderzoek ten gronde van de vorderingen van de DO tot verkrijging van een verklaring voor recht, alsmede van de vordering tot het verrichten van een prestatie in verband met schadevergoeding wegens discriminatie. [or. 7]
10. BRA heeft zich tegen de vorderingen van de DO verzet.

Toepasselijke bepalingen en behoefte aan een prejudiciële beslissing

Diskrimineringslagen

11. Het doel van de DL is het bestrijden van discriminatie en het anderszins bevorderen van gelijke rechten en kansen ongeacht geslacht, transgenderidentiteit of -uitdrukking, etniciteit, religie of levensbeschouwing, invaliditeit, seksuele geaardheid of leeftijd. De wet heeft betrekking op veel verschillende terreinen en geldt voor zowel publieke als particuliere activiteiten. De wet is opgesteld met inachtneming van de verschillende discriminatieverboden in de verdragen van de Verenigde Naties en de Raad van Europa en diverse Unierechtelijke instrumenten, waaronder richtlijn 2000/43/EG van de Raad houdende toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van personen ongeacht ras of etnische afstamming. De wet bevat dwingend recht. Overeenkomsten die iemands rechten of verplichtingen krachtens de wet beperken, sorteren derhalve in zoverre geen effect (hoofdstuk 1, § 3).
12. Discriminatie houdt onder meer in dat een persoon wordt benadeeld doordat hij ongunstiger wordt behandeld dan een ander in een vergelijkbare situatie wordt, is, of zou worden behandeld, indien de benadeling verband houdt met het geslacht, de transgenderidentiteit of -uitdrukking, de etniciteit, de religie of levensbeschouwing, de invaliditeit, de seksuele geaardheid of de leeftijd van een persoon (zie hoofdstuk 1, § 4, lid 1, DL). Het discriminatieverbod geldt onder meer voor wie buiten zijn privé- en gezinsleven goederen levert, diensten verleent of huisvesting aanbiedt aan het publiek (zie hoofdstuk 2, § 12, DL).
13. De aan de keuze van een sanctiestelsel ten grondslag liggende overwegingen blijken uit de totstandkomingsgeschiedenis van de wet. Daarin staat onder meer te lezen *dat* de nieuwe DL [or. 8] de voorwaarden moet scheppen voor krachtige en afschrikwekkende sancties voor discriminatie, *dat* de sancties moeten worden vastgesteld op basis van dat uitgangspunt, *dat* de sanctie voor overtredingen van de nieuwe DL, behalve de ongeldigheid en de wijziging van een overeenkomst, financiële schadevergoeding moet omvatten, *en dat* de schadevergoeding een tweeledige functie moet vervullen, zodat zij niet alleen de benadeelde persoon compenseert, maar tevens het begaan van inbreuken ontraadt. [OMISSIS]
14. De sancties die kunnen worden opgelegd aan personen die zich schuldig maken aan discriminatie van anderen, zijn volgens de wet schadevergoeding (de zogenoemde schadevergoeding wegens discriminatie) alsook wijziging en ongeldigheid van onder meer overeenkomsten en andere rechtshandelingen (zie hoofdstuk 5 van de DL). Iedereen die het in hoofdstuk 2, § 12, neergelegde verbod overtreedt, moet schadevergoeding wegens discriminatie betalen voor het uit de overtreding voortvloeiende nadeel. De schadevergoeding wegens discriminatie wordt van geval tot geval vastgesteld en wel op zodanige wijze dat zij – gelet op de ernst van de overtreding – een redelijke schadevergoeding voor de benadeelde persoon vormt en bovendien op doeltreffende wijze bijdraagt tot het voorkomen van discriminatie in de samenleving. Schadevergoeding moet daarom bestaan uit

een bedrag dat zorgt voor herstel van schade en uit een bedrag dat gericht is op preventie. [OMISSIS]

15. Zaken betreffende de toepassing van onder meer hoofdstuk 2, § 12, DL moeten door een gewone rechter worden onderzocht en moeten worden behandeld overeenkomstig de bepalingen van de rättegångsbalk (Zweeds wetboek van procesrecht; hierna: „wetboek van procesrecht”) over de rechtsgang in civiele zaken waarbij buitengerechtelijke schikking is toegestaan (hoofdstuk 6, § 1, tweede alinea, DL).

Beginselen van procesrecht betreffende instemming en vorderingen tot verkrijging van een verklaring voor recht

16. De verzoeker kan onder de in hoofdstuk 13, § 1, van het wetboek van procesrecht gestelde voorwaarden vorderen dat de verweerder wordt veroordeeld tot het verrichten van een prestatie, bijvoorbeeld de betaling van een geldsom. In de beginfase van een geding moet [or. 9] de verweerder onverwijld een verweerschrift indienen. Bij wijze van alternatief kan de verweerder ervoor kiezen om in te stemmen met de vordering van de verzoeker (zie hoofdstuk 42, § 7). De verweerder kan daarvoor velerlei redenen hebben. Hij is niet verplicht de redenen te geven voor zijn standpunt, maar kan ermee volstaan zijn instemming te betuigen. Deze instemming kan daarom bijna worden beschouwd als een verklaring die ertoe strekt het praktische effect te bewerkstelligen dat de procedure zonder verder onderzoek wordt beëindigd. Instemming met de vordering van de verzoeker kan op specifieke gronden worden gegeven of los van de gronden van de vordering. [OMISSIS]
17. Het uitgangspunt voor een zaak waarbij schikking is toegestaan (een niet-verplichte civiele zaak), is dat de rechter, zonder op enigerlei wijze een daadwerkelijke eigen beoordeling van de feiten of rechtsvragen te verrichten, een beslissing dient te wijzen op basis van de vordering waarmee is ingestemd (zie hoofdstuk 42, § 18, van het wetboek van procesrecht). De instemming impliceert dat niet wordt onderzocht of de verzoeker jegens de verweerder het civielrechtelijke recht heeft waarop de vordering en het middel steunen. De instemming is bindend voor de rechter, in die zin dat zij de enige grond vormt voor de beslissing waarbij de vordering wordt toegewezen. Er is een beslissing op formele grondslag wanneer de toewijzing gebaseerd is op de instemming, maar zonder dat de rechter uitspraak doet over de juistheid van de door de verzoeker aangevoerde feiten. Het is dan ook niet mogelijk om uit een arrest dat gebaseerd is op de instemming met de vordering, met enige mate van zekerheid conclusies te trekken over de juistheid van de door de verzoeker aangevoerde feiten. [OMISSIS]
18. Vorderingen tot verkrijging van een verklaring voor recht worden geregeld door hoofdstuk 13, § 2, van het wetboek van procesrecht. Uit de in casu relevante eerste alinea van deze bepaling volgt [or. 10] dat vorderingen tot verkrijging van een verklaring voor recht omtrent het al dan niet bestaan van een specifieke

rechtsverhouding kunnen worden onderzocht indien er over die rechtsverhouding onzekerheid bestaat waardoor de verzoeker nadeel lijdt.

19. Het vereiste dat er een rechtsverhouding bestaat, houdt in dat er een concrete rechtsverhouding (of helemaal geen rechtsverhouding) tussen de partijen bestaat en dat de vordering geen betrekking heeft op de inhoud van het toepasselijke recht of op puur feitelijke omstandigheden. Dat vereiste betekent tevens dat de vordering minstens één rechtsgevolg moet betreffen en dat dit specifieke rechtsgevolg een voldoende duidelijk verband moet vertonen met de concrete omstandigheden die aan de vordering ten grondslag worden gelegd. De rechtsverhouding waarop de vordering betrekking heeft, moet derhalve zodanig worden gepreciseerd dat kan worden vastgesteld wat de gevolgen zijn van een verklaring voor recht dat die rechtsverhouding al dan niet bestaat. [OMISSIS] Wat betreft het vereiste dat de verzoeker door de onzekerheid nadeel lijdt, moet de onzekerheid het voor de verzoeker moeilijker maken om zijn economische activiteiten te plannen of anderszins een hinderlijk gebrek aan veiligheid doen ontstaan.
20. Hoofdstuk 13, § 2, van het wetboek van procesrecht is facultatief. Het bevat een vereiste dat een vordering tot het verkrijgen van een verklaring voor recht, gelet op de omstandigheden, geschikt moet blijken te zijn om te worden onderzocht. Bij de beoordeling van de geschiktheid dient de rechter het belang van de verzoeker om een vordering in te stellen af te wegen tegen de nadelen die een vordering tot het verkrijgen van een verklaring voor recht kunnen meebrengen voor de verweerder. Van belang is hoe waarschijnlijk het is dat een beslissing op de vordering tot het verkrijgen van een verklaring voor recht zal worden gevolgd door nog meer rechtsgedingen. Betekenis komt ook toe aan het belang van de verweerder bij het kunnen voeren van passend verweer. Hoe dan ook moet rekening worden gehouden met de mate waarin de ingestelde vordering de onzekerheid en het daaruit voortvloeiende nadeel kan wegnemen. [OMISSIS] [or. 11]

Indiening bij het Hof van Justitie van een verzoek om een prejudiciële beslissing

21. Zoals uit het bovenstaande blijkt, hebben de tingsrätt en de hovrätt geoordeeld dat de instemming met een vordering tot het verrichten van een prestatie in verband met schadevergoeding wegens discriminatie moet leiden tot een beslissing waarbij de verweerder wordt gelast de verzoeker het gevorderde bedrag te betalen waarmee verweerder heeft ingestemd, zonder dat hoeft te worden onderzocht of er sprake is geweest van discriminatie. Wanneer met de vordering van de verzoeker wordt ingestemd, kan de vermeende inbreuk volgens die rechterlijke instanties evenmin worden onderzocht naar aanleiding van een vordering tot het verkrijgen van een verklaring voor recht.
22. Artikel 15 van richtlijn 2000/43/EG van de Raad vereist dat wordt voorzien in doeltreffende, evenredige en afschrikkende sancties voor overtredingen van de ter

uitvoering van die richtlijn vastgestelde nationale bepalingen. De betreffende regeling is aldus in Zweeds recht omgezet dat in de DL schadevergoeding alsook wijziging en ongeldigheid van een overeenkomst zijn vastgesteld als mogelijke sancties.

23. Aangezien de Högsta domstol uitspraak moet doen over de zaak, is een vraag aan de orde over de inhoud van het Unierecht, namelijk aan welke vereisten sancties op grond van artikel 15 van richtlijn 2000/43/EG moeten voldoen in het licht van de verplichting die op de lidstaten rust om een doeltreffende voorziening in rechte voor een nationale rechter mogelijk te maken met het oog op het onderzoek van inbreuken die worden gemaakt op de door het Unierecht beschermde rechten en vrijheden van individuen (zie artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie). De vraag is of een rechter in een geding betreffende schadevergoeding – waarbij de verweerder met de vordering heeft ingestemd en daarom het gevorderde bedrag moet betalen – op verzoek van de persoon die zichzelf benadeeld acht, in staat moet zijn te onderzoeken of er sprake was van discriminatie, in dat geval als onderdeel van de rechtsbescherming tegen discriminatie. De vraag rijst voorts of het antwoord op de voorgaande vraag afhangt van het feit of de van discriminatie beschuldigde persoon al dan niet heeft erkend dat discriminatie heeft plaatsgevonden. [or. 12]

Prejudiciële vraag

24. Is aan het in artikel 15 van richtlijn 2000/43/EG vastgestelde vereiste van doeltreffende, evenredige en afschrikkende sancties enkel voldaan indien een lidstaat in een zaak betreffende een overtreding van een in die richtlijn neergelegd verbod waarin de benadeelde persoon schadevergoeding wegens discriminatie vordert, altijd onderzoekt of discriminatie heeft plaatsgevonden – indien daarom wordt verzocht door de benadeelde persoon – en in voorkomend geval voor recht verklaart dát discriminatie heeft plaatsgevonden, ongeacht of de van discriminatie beschuldigde persoon heeft erkend dat hij de benadeelde persoon gediscrimineerd heeft?